

Dopady koronavirové krize na literární překladaťele v období břez-en-duben 2020

DOTAZNÍKOVÝ PRŮZKUM

Zpracoval akční tým Překladaťelé proti koronaviru
koordinovaný Překladaťeli Severu, z. s.

ÚVOD

- Dotazník vyplnilo celkem **155 respondentů** (podrobný profil respondentů najdete na konci tohoto dokumentu).
- Sběr dat probíhal **od 6. do 17. května 2020** formou internetového Google dotazníku.
- Odkaz na dotazník byl rozeslán e-mailem členům organizací **Překladaelé Severu, Obec překladatelů, Jednota tlumočnicků a překladatelů** a prostřednictvím nakladatelství také dalším překladatelům.
- Propagace průzkumu probíhala též na facebookových stránkách **Tváře překladu, Skryté tváře překladu** a na webových a facebookových stránkách výše zmíněných organizací.

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

- Literární překladatele již v březnu a dubnu 2020 postihlo **rušení nasmlouvané práce** – výpověď uzavřené smlouvy zaznamenal **každý dvanáctý**, zrušení předběžně domluvené práce **každý šestý**.
- **Třetinu** překladatelů postihl **posun výplaty honoráře**, který měl být v březnu či dubnu vyplacen. Průměrně se jedná o částku **43 000 Kč** a posun o **3,2 měsíce**. **Pětina** z překladatelů, kterých se posun týkal, uvedla, že **vůbec neví, kdy honorář vyplacen bude**. Překladatelé též upozornili na **již tak velmi neférové vyplácení honorářů** dlouho po odevzdané práci.
- Téměř **polovině** překladatelů byl **posunut termín vydání knihy**, na které pracuje, **u třetiny** překladatelů to souvisí i s **posunem výplaty honoráře**, a to průměrně téměř **o pět měsíců**. Vázání výplaty honoráře na vydání knihy tak způsobuje velkou nejistotu ohledně cashflow domácnosti.

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

- Téměř **polovina** překladatelů přišla na jaře o **příjmy z dalších aktivit** souvisejících s prezentací literatury. Nejčastěji o částku **mezi 5 a 20 tisíci Kč**. Velký úbytek příjmů souvisí se **zrušeným veletrhem Svět knihy Praha**.
- **8 %** respondentů bylo kvůli nastalé krizi **nuceno najít si novou práci**, dalších **5 %** o tom uvažuje.
- Knižní trh se ale nezastavil úplně – **čtvrtina** překladatelů dostala v březnu nebo dubnu **nabídku na nový překlad** (zatím bez smlouvy), a zhruba stejné množství **novou licenční/autorskou smlouvu uzavřelo**.
- **70 %** překladatelů **využilo některé z vládních opatření**, přičemž **40 %** více než jedno. Nejčastěji se jednalo o odpuštění záloh na zdravotní a sociální pojištění (**57 %**) a tzv. Pětadvacítku (**47 %**).

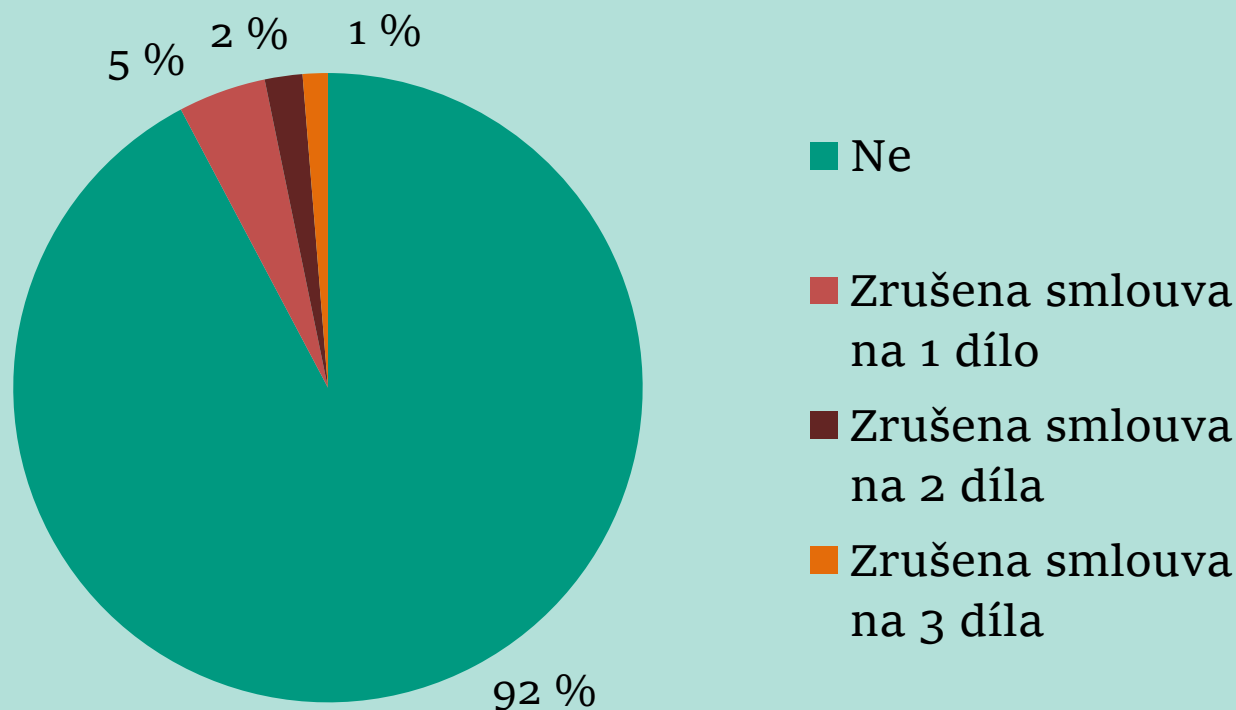

Dopady koronavirové krize na literární překladaťele
v období břez-en-duben 2020

DOTAZNÍKOVÝ PRŮZKUM

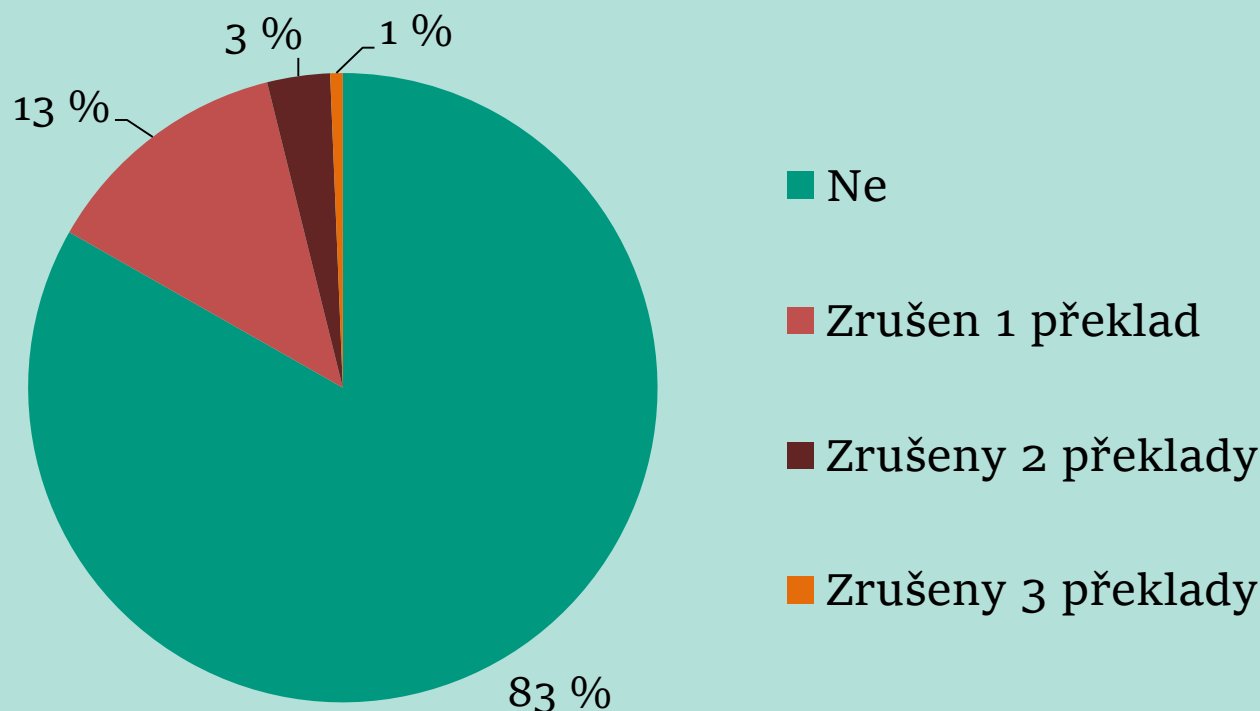
PODROBNÉ VÝSTUPY

Bylo vám v období od března do dubna 2020 oznámeno zrušení vydání nějakého již smluvně dohodnutého překladu literárního díla?

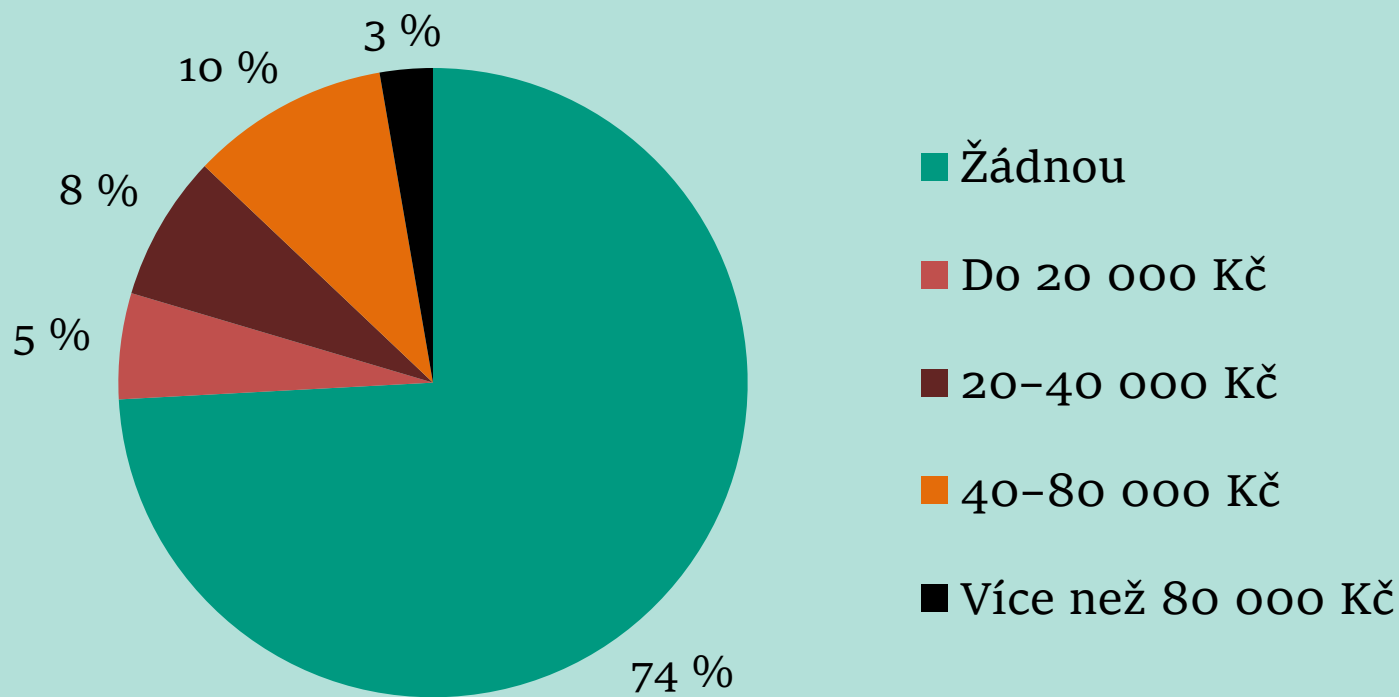
Každý dvanáctý překladatel zaznamenal zrušení vydání knihy, na jejíž překlad měl uzavřenou smlouvu.

Byl vám v období od března do dubna 2020 zrušen překlad knižního titulu, který byl domluven ústně nebo v e-mailové komunikaci (zatím nikoli smluvně)?

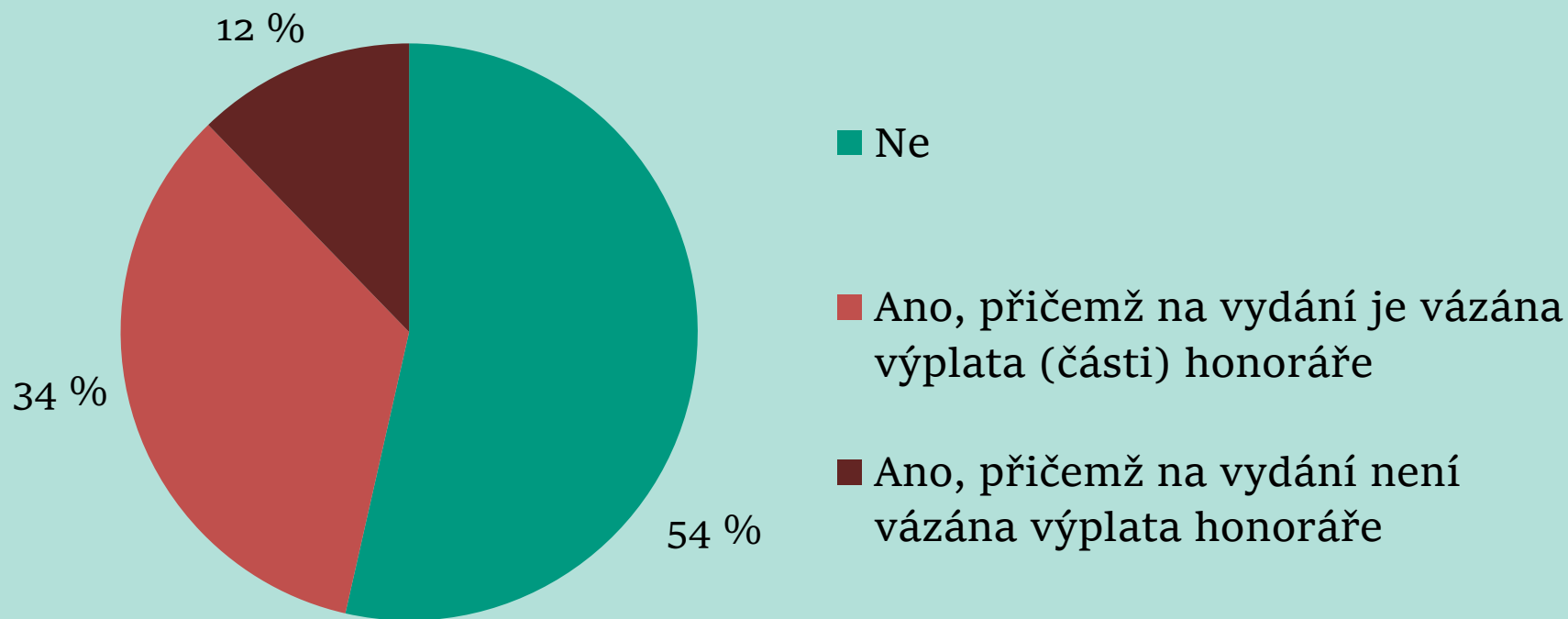
Každý šestý překladatel zaznamenal zrušení ústně domluveného překladu.

*O jakou částku jste přišli kvůli zrušení sjednaných
knižních překladů?
(147 respondentů)*

Kvůli zrušení smluvně či předběžně ujednaných překladů přišla o budoucí honoráře **čtvrtina překladatelů.**

Posunulo vám v období od března do dubna 2020 nějaké nakladatelství termín vydání knižního titulu, který jste měli předběžně nebo smluvně domluvený?

Zhruba **polovina** překladatelů zaznamenala posun vydání knihy, pro **tři čtvrtiny z nich** to znamená i posun výplaty.

Pokud vám nakladatelství posunulo vydání knihy, která měla vyjít v období od března do dubna 2020, o jak velký časový posun se jedná?

Průměrný posun vydání knihy bude podle informací od nakladatelů **4,8 měsíce.**

Na vydání knihy je často vázaná **výplata části honoráře** za překlad.

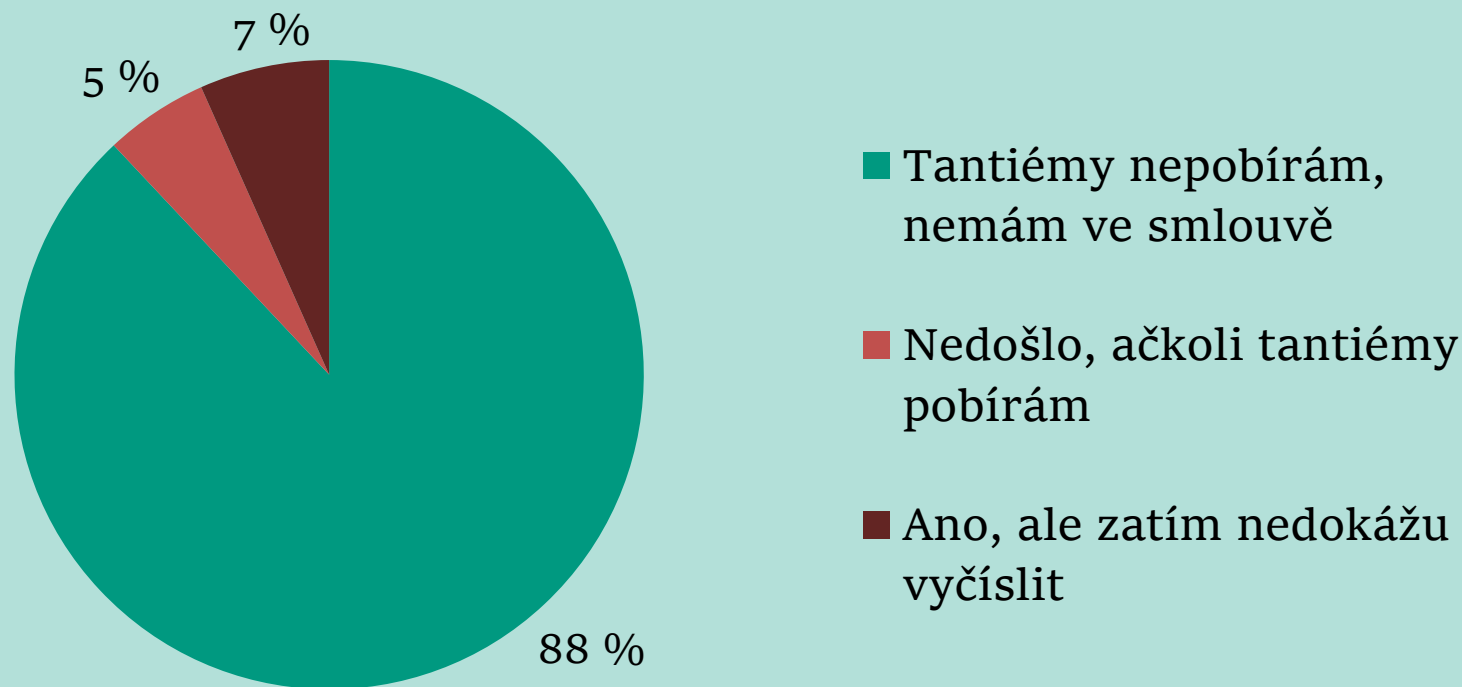
Vydání řady knih se posunulo **z jara na podzim 2020.**

U některých titulů ale došlo již teď k **posunu vydání o celý rok.**

Informace od nakladatelů o časovém posunu vydání jsou vzhledem k situaci zatím často pouhým odhadem.

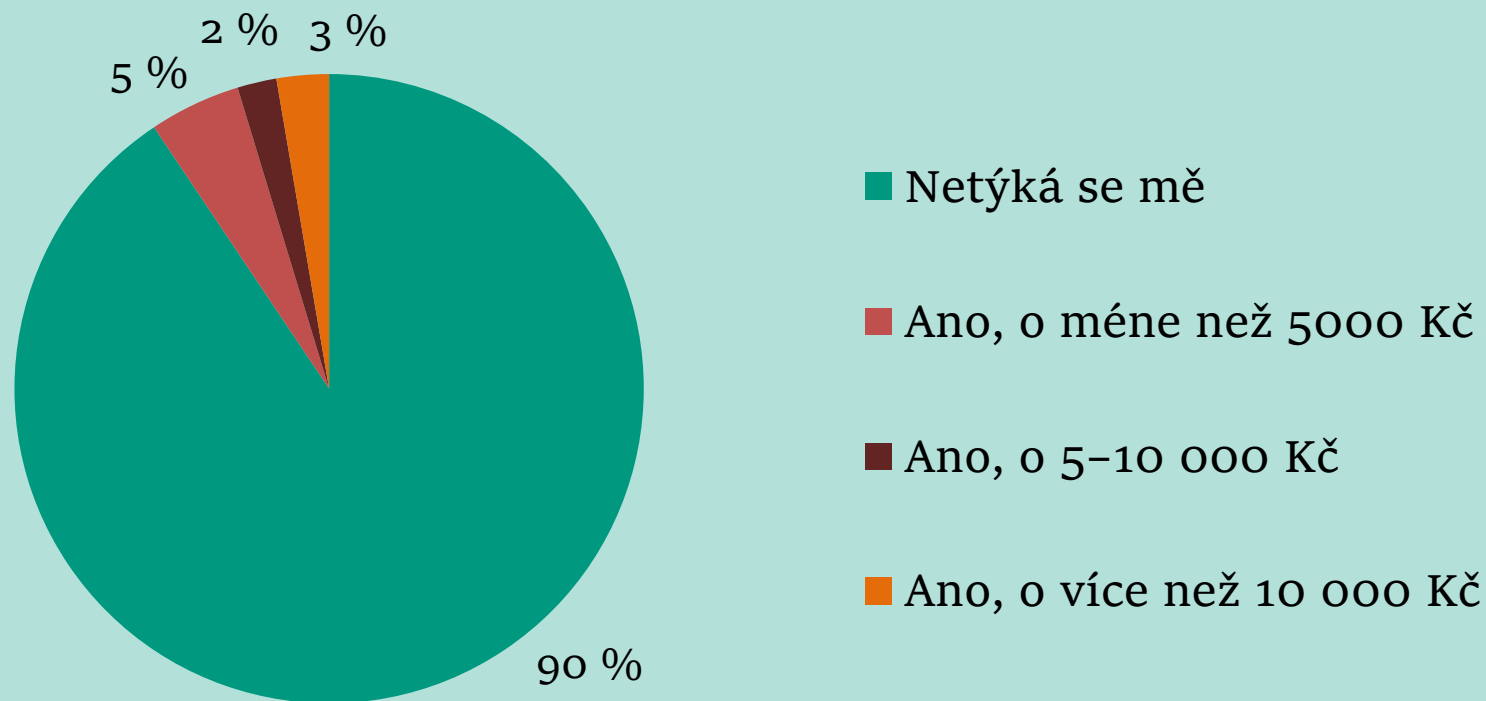
Zhruba **pětina překladatelů**, kterým bylo odsunutí vydání oznámeno, vůbec neví, o jak velký časový posun u překládaných titulů půjde, s čímž je spojená velká nejistota týkající se vyplacení honorářů.

Došlo u vás v období od března do dubna 2020 ke snížení příjmů z tantiém za prodané knihy (procenta z prodeje)?

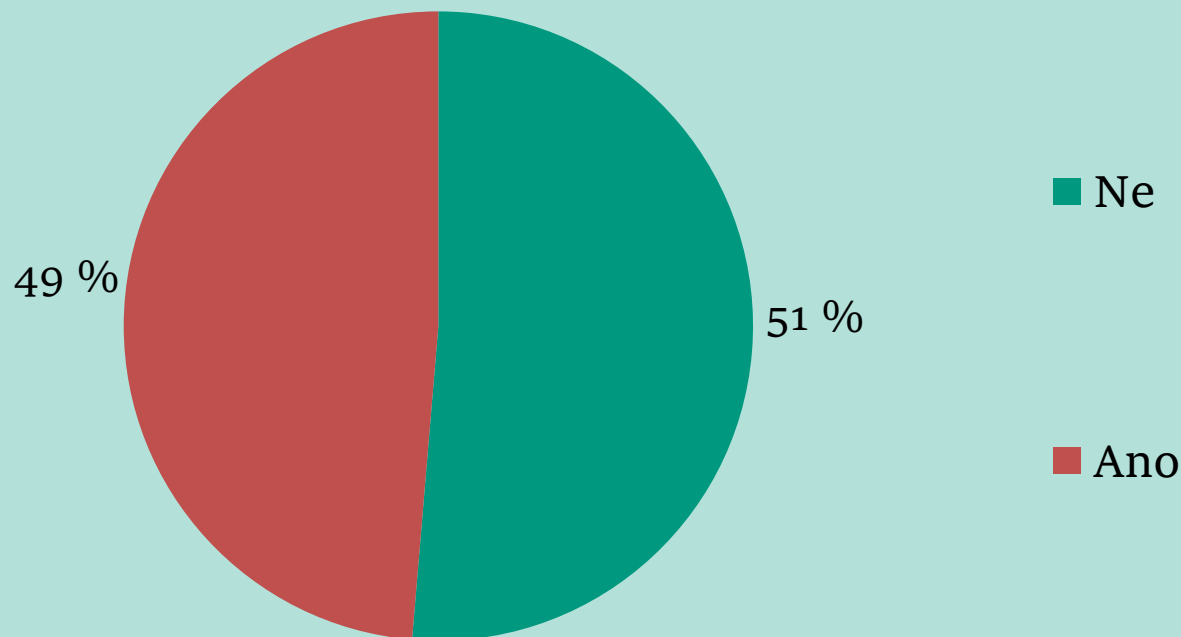
Většina překladatelů tantiémy z prodeje nepobírá. Pokud ano, ekonomické dopady zatím nelze vyčíslit.

Došlo u vás v období od března do dubna 2020 ke snížení příjmů z tantiém za uváděné překlady divadelních her či divadelních adaptací?

Z překladatelů dramát přišla polovina o částku do 5 000 Kč, polovina o více než 5 000 Kč.

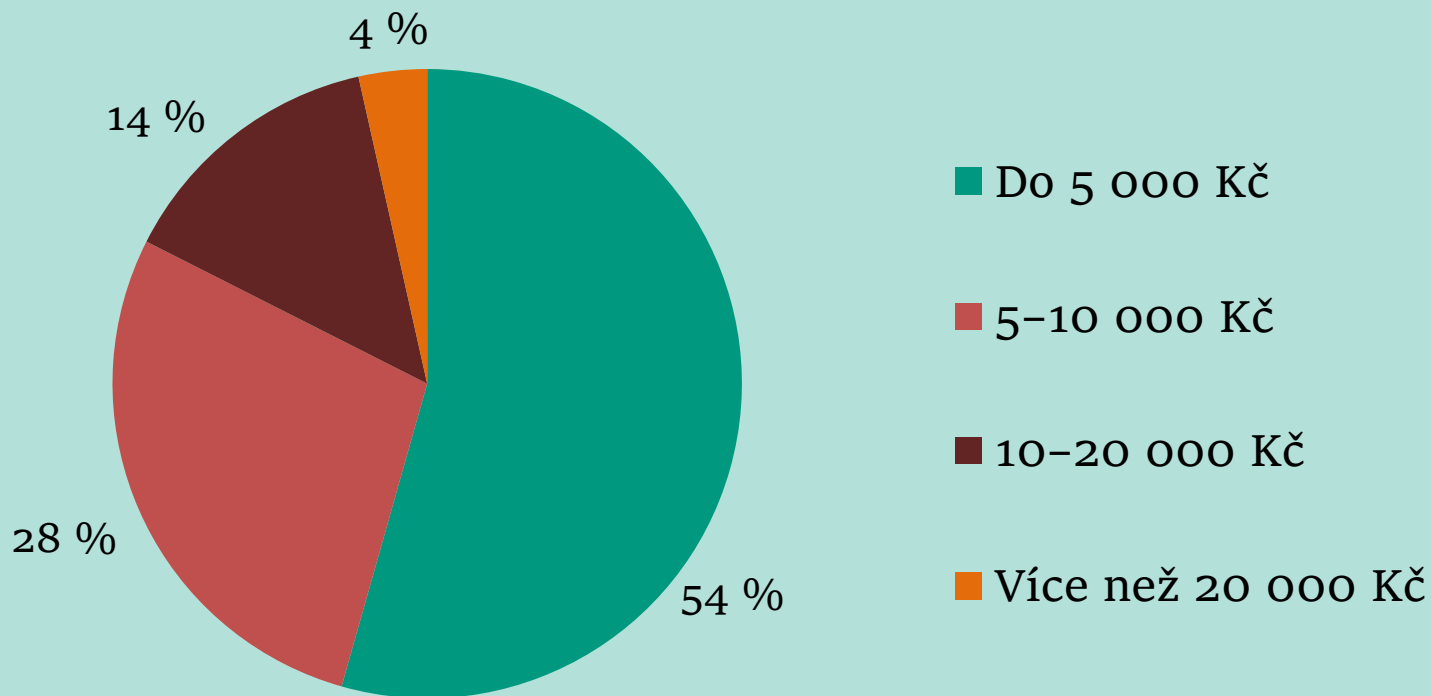
Došlo u vás ke zrušení nějaké vzdělávací či kulturní akce, která se měla v souvislosti s překladem konat a ze které jste očekávali příjem?

Nejčastěji zmíněné zrušené akce: prezentace knihy, lektorování vzdělávací akce, organizace/produkce literárních akcí, moderování besedy, tlumočení

O jakou částku jste odhadem přišli kvůli zrušení vzdělávacích a kulturních akcí, které se měly v souvislosti s překladem konat?

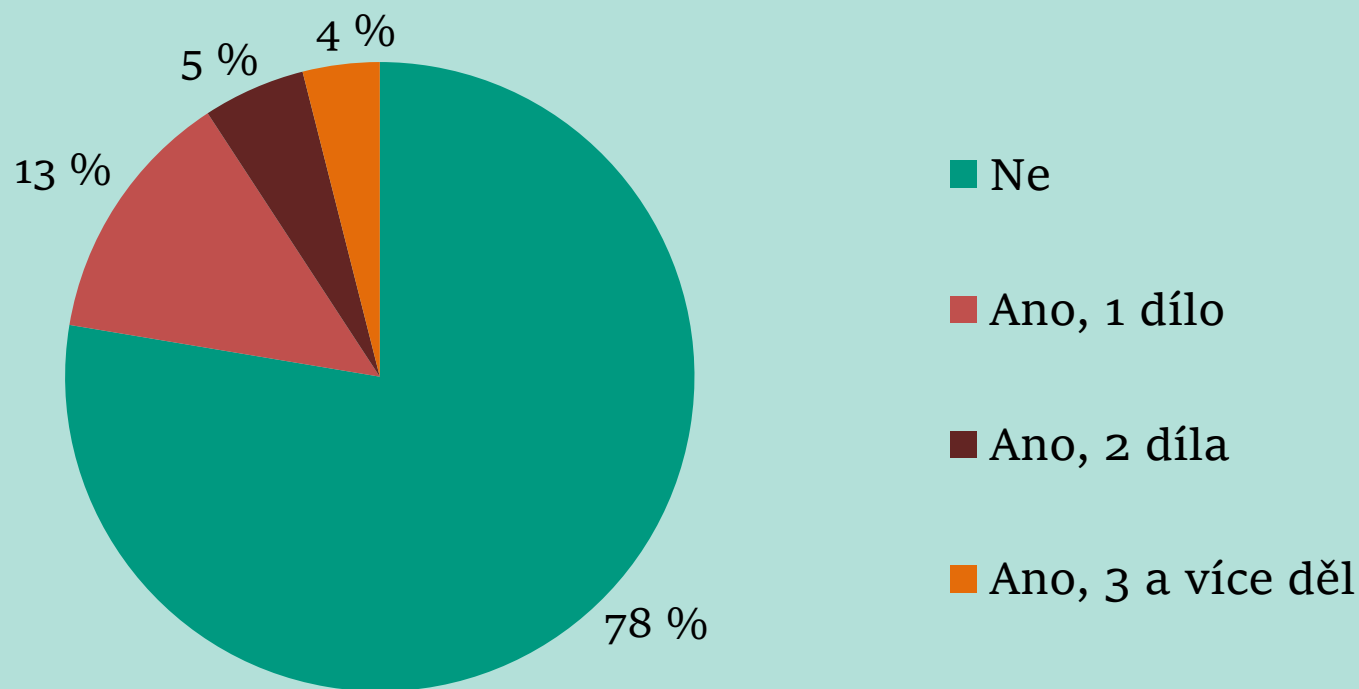
(zahrnutí pouze respondenti, kteří zaznamenali úbytek příjmů z akcí)

Honoráře za akce související s překladem tvoří pro překladatele **menší, ale ne zcela zanedbatelný příjem**.
Velmi negativní dopad měl **zrušený veletrh Svět knihy**.

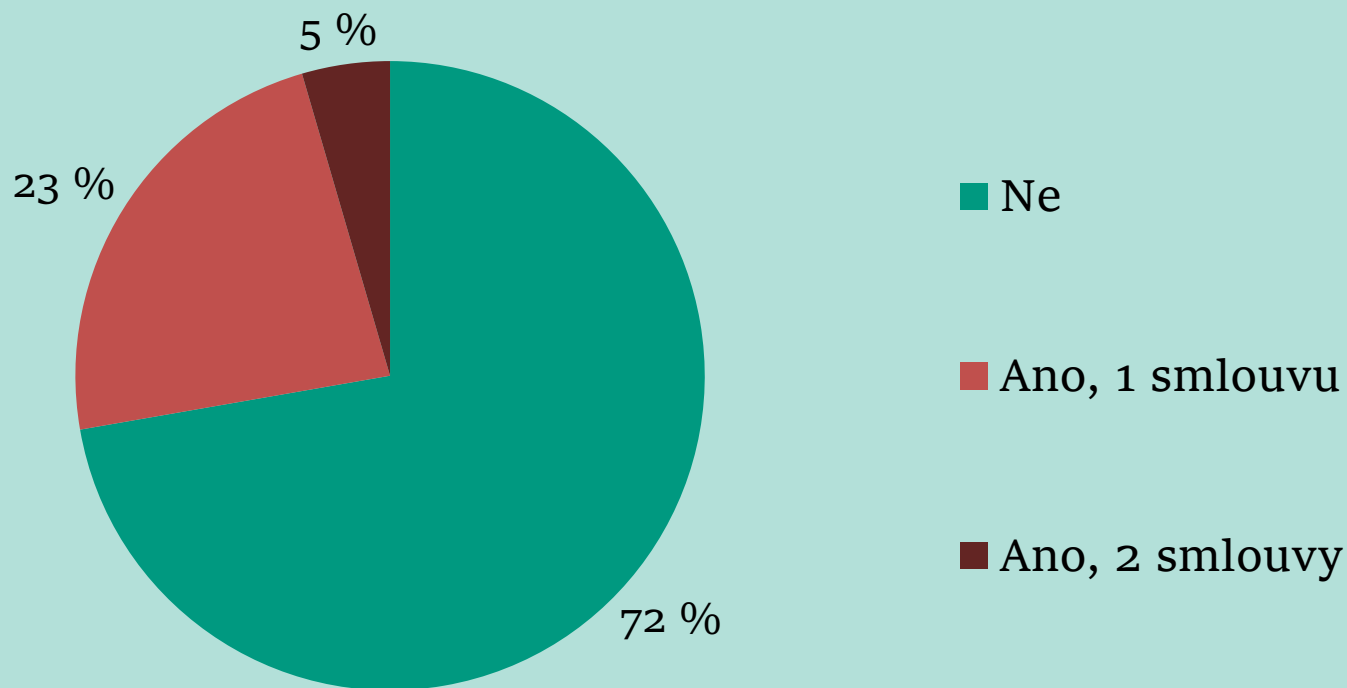
Došlo u vás v období od března do dubna 2020 ke zrušení nebo k posunutí redakčních prací či korektur naplánovaných na toto období?

(zahrnutí pouze respondenti provádějící tento typ práce)

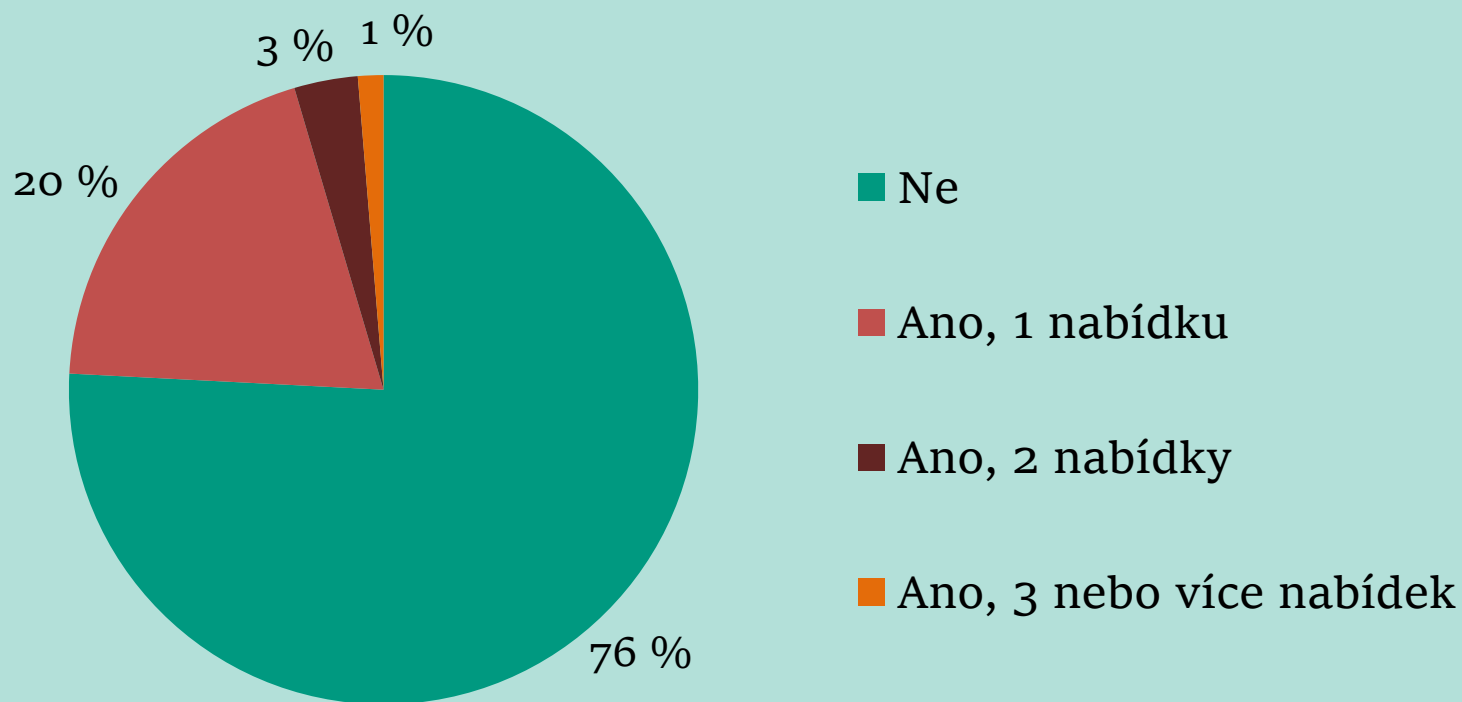
Pětina redaktorů/korektorů zaznamenala nutné odložení naplánovaných prací.

Uzavřeli jste v období od března do dubna 2020 s nějakým nakladatelstvím novou autorskou/licenční smlouvu na překlad literárního díla?

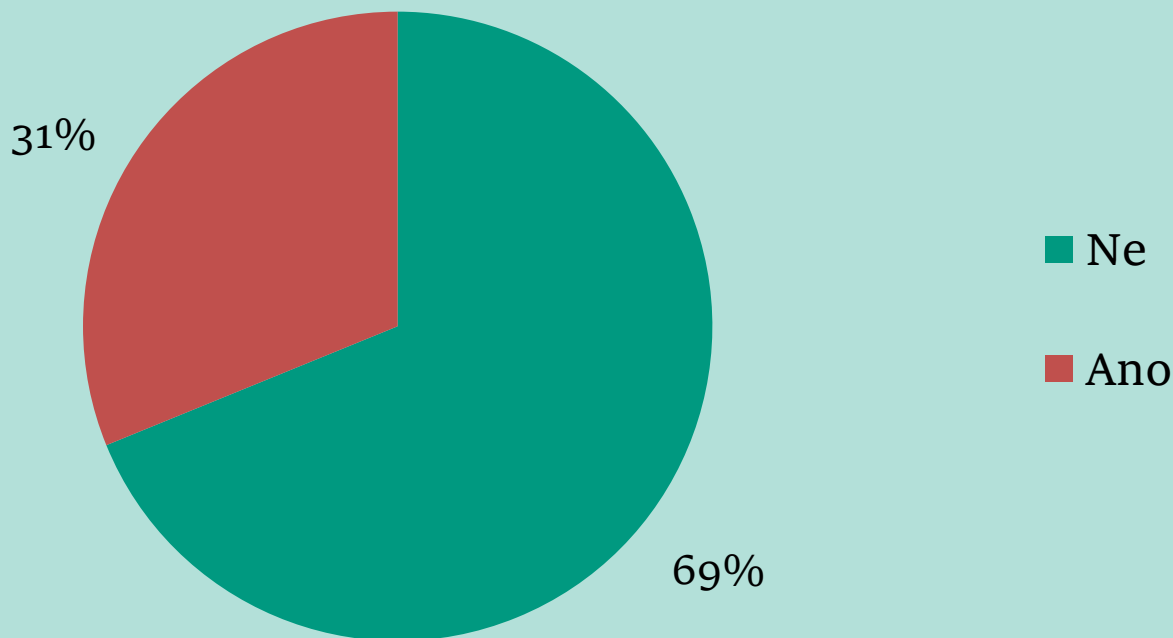
Zhruba čtvrtina překladatelů podepsala i v období krize jednu či dvě nové smlouvy na literární překlad.

Dostali jste v období od března do dubna 2020 nabídku na překlad, na jehož podmínkách se teprve hodláte dohodnout?

Zhruba čtvrtina překladatelů dostala i v období krize novou nabídku na literární překlad (zatím beze smlouvy).

Došlo u vás v období od března do dubna 2020 k posunu výplaty honoráře za překlad, který měl být podle smlouvy v tomto období vyplacen?

Zhruba u třetiny překladatelů došlo k posunu výplaty honoráře (podrobněji viz dále)

Došlo u vás v období od března do dubna 2020 k posunu výplaty honoráře za překlad, který měl být podle smlouvy v tomto období vyplacen?

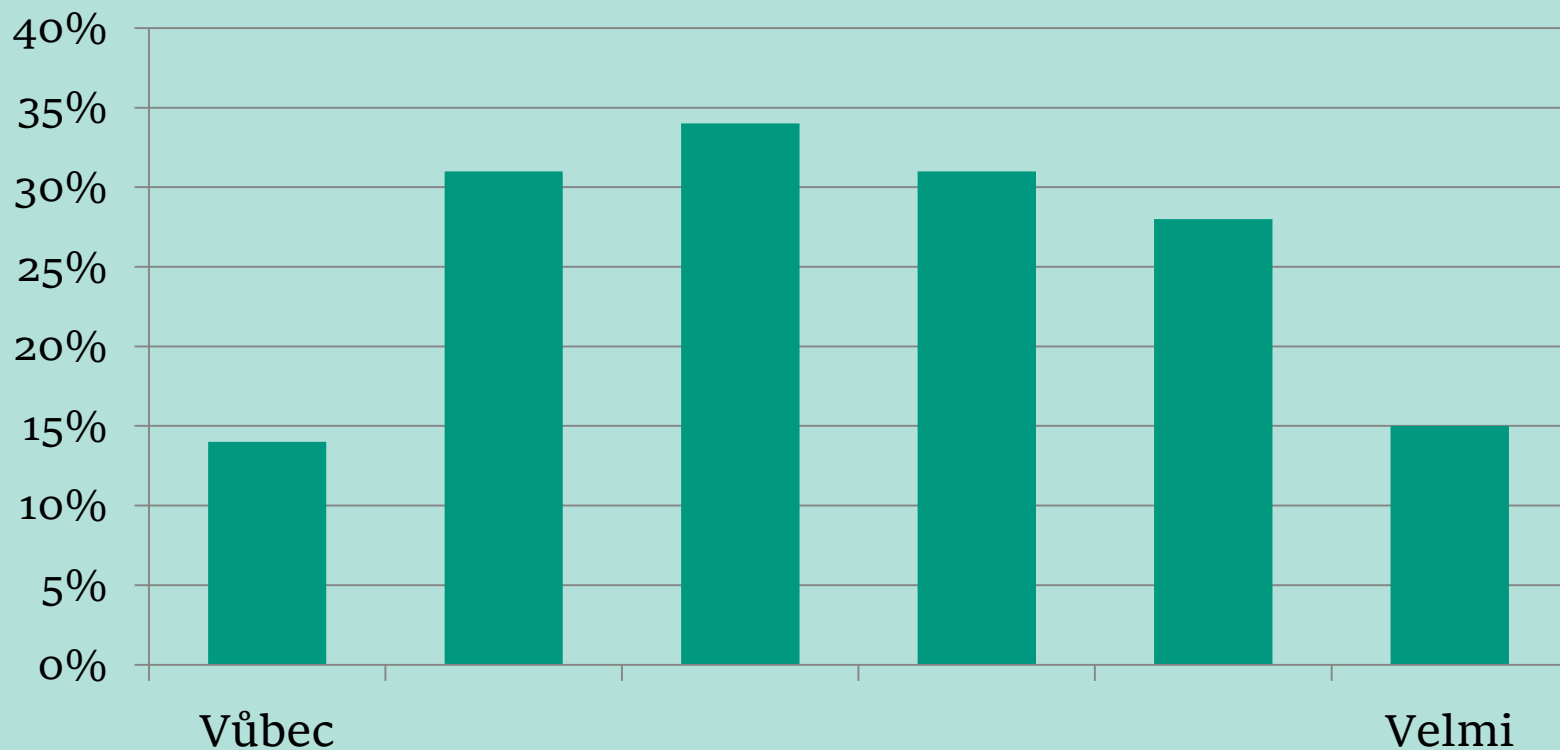
Průměrně se jedná o částku **43 000 Kč**, u několika překladatelů později vyplacená, či dosud stále nevyplacená částka ale dosahuje i 100 000 Kč.

Průměrný posun oznámený nakladateli je **3,2 měsíce**.

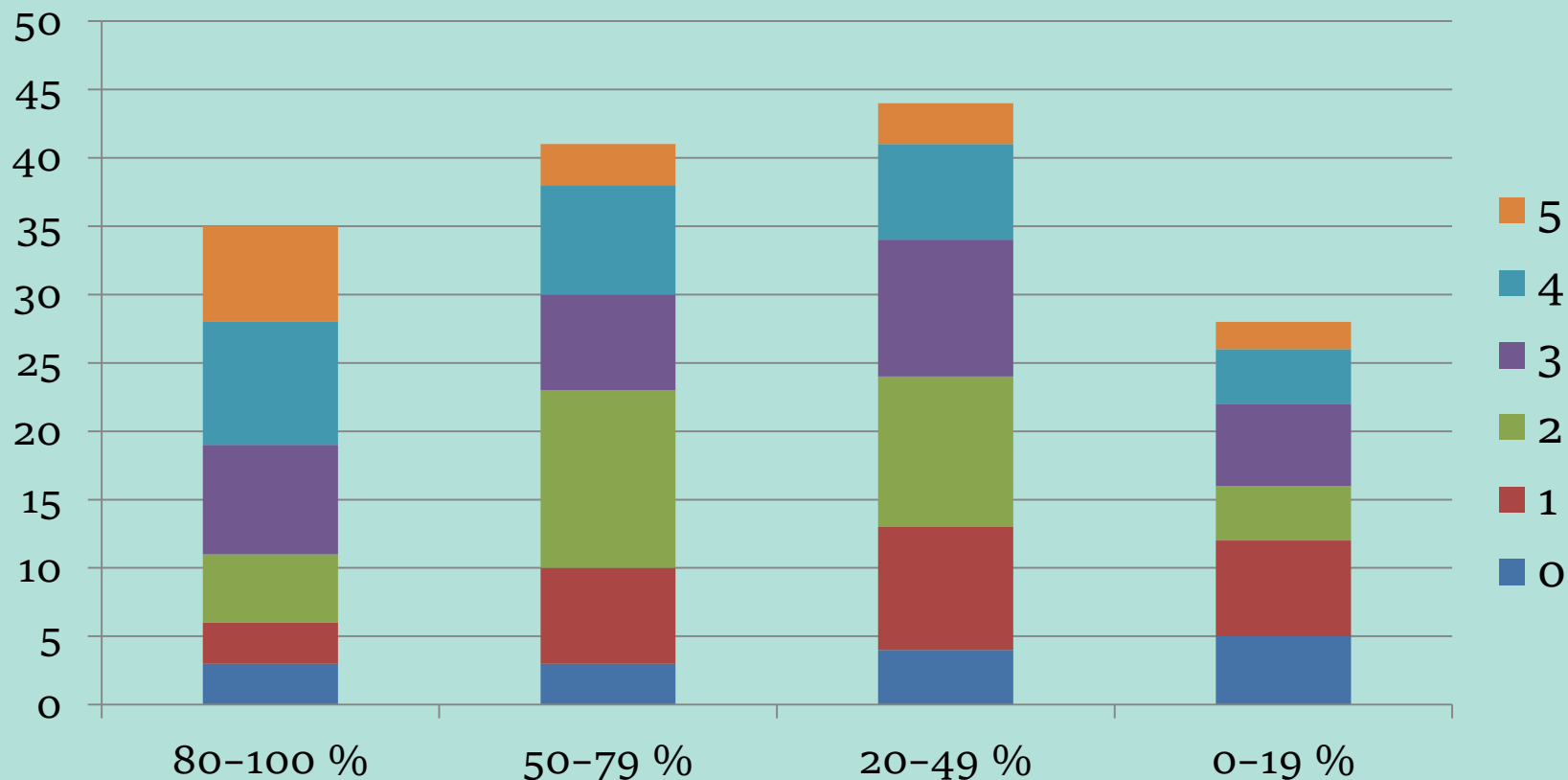
Každý pátý překladatel, kterého se posun týká, ale nemá od nakladatele informaci, kdy bude honorář vyplacen.

Jak uvedla řada respondentů, **podmínky výplaty honoráře jsou standardně velmi neférové**: část běžně až po vydání knihy, někdy velmi dlouhá splatnost (i 90 dní).

Jak moc se obáváte výraznějšího výpadku/časového posunu příjmů v souvislosti s možným zhoršeným cashflow nakladatelů v letošním roce?

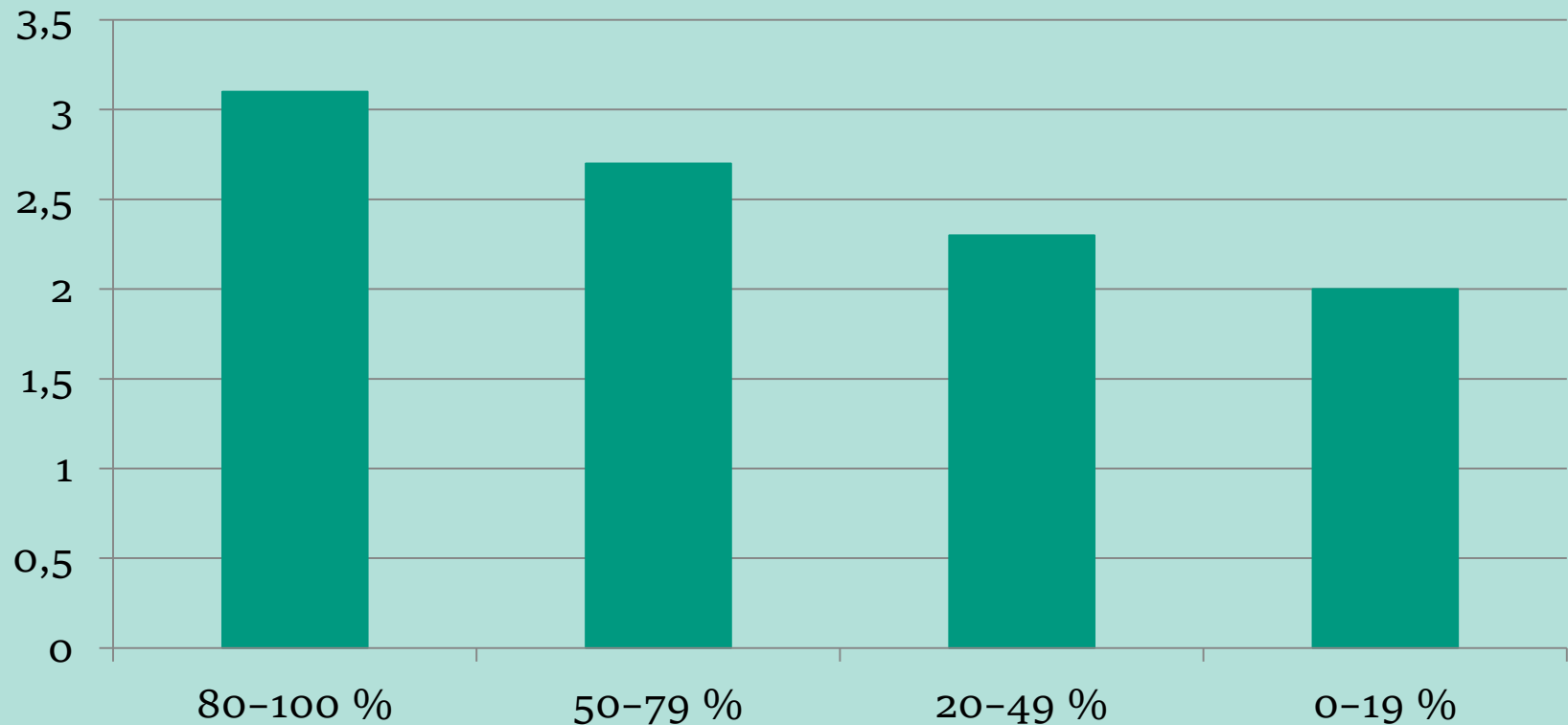

Korelace podílu z příjmů v oblasti literárního překladu a obav z výraznějšího výpadku/časového posunu příjmů v souvislosti s možným zhoršeným cashflow nakladatelů v letošním roce.

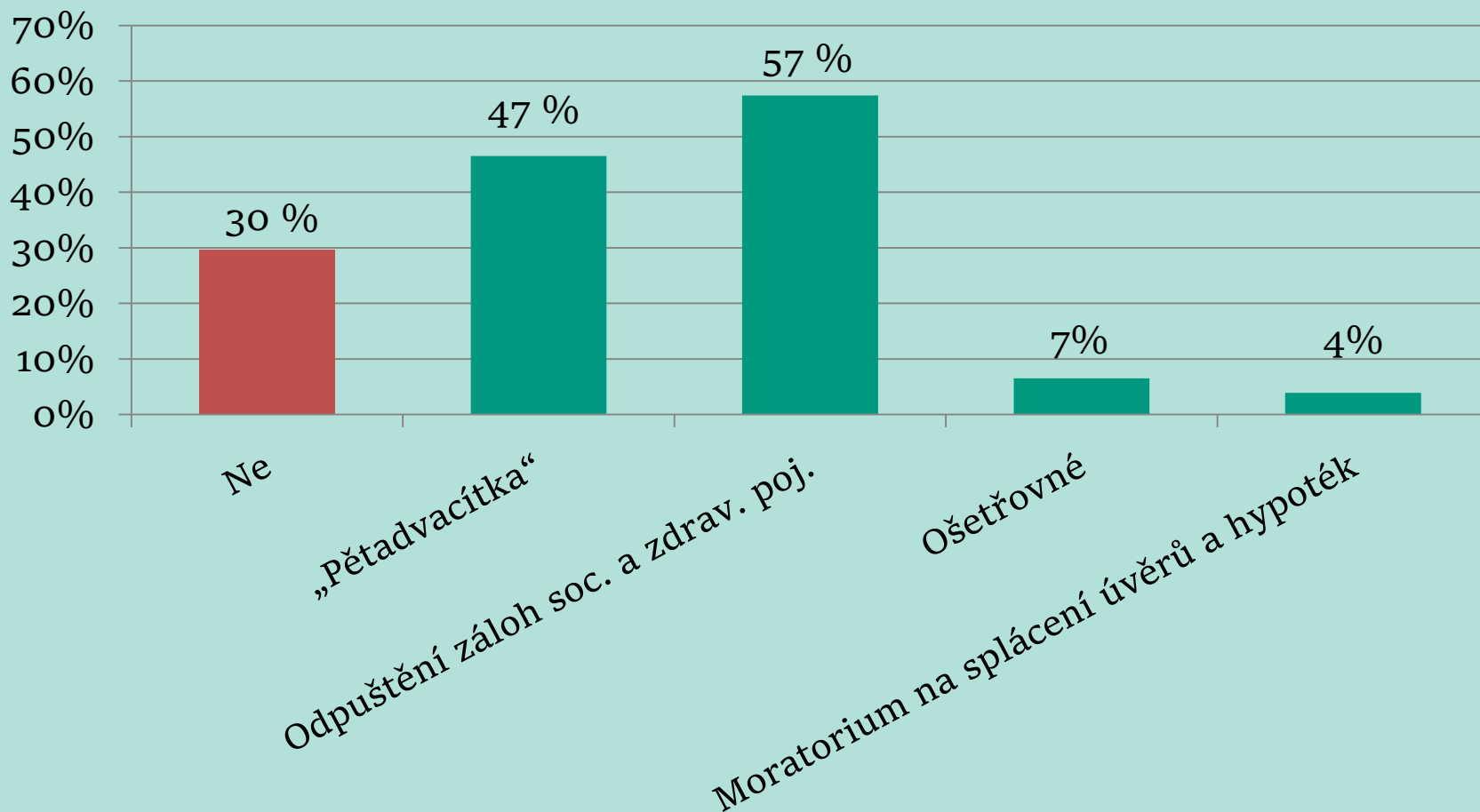
V procentech je uveden podíl literárních překladů na celkových příjmech překladatele, barva sloupce značí stupeň obav:
0 = neobávám se vůbec, 5 = obávám se velmi. Osa Y značí počet respondentů.

Korelace podílu z příjmů v oblasti literárního překladu a obav z výraznějšího výpadku/časového posunu příjmů v souvislosti s možným zhoršeným cashflow nakladatelů v letošním roce s vypočítaným průměrem (pro zjednodušení).

V procentech na ose X je uveden podíl literárních překladů na celkových příjmech překladatele, výška sloupce (osa Y) značí stupeň obav:
0 = neobávám se vůbec, 5 = obávám se velmi.

Využili jste nebo využijete některé opatření vlády v boji s epidemií vztahující se na organizace a jednotlivce (OSVČ včetně umělců)?

40 % respondentů využilo dvě nebo více opatření.

Zaznamenali jste při využití výše zmíněných programů nějaké překážky? Znemožnila vám nějaká podmínka případně některý z programů využít?

Výběr z odpovědí:

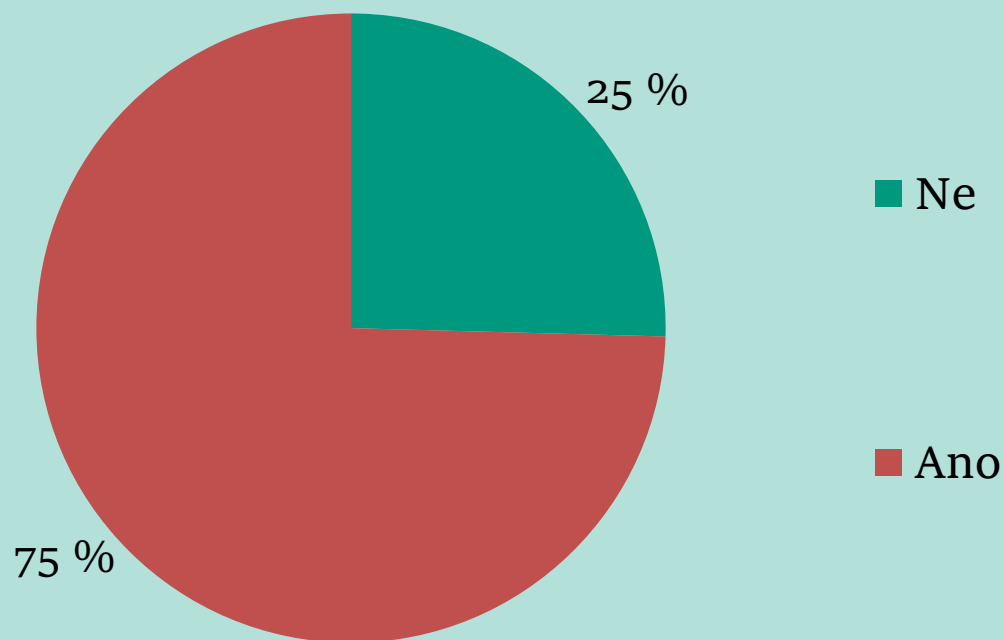
- **Nemožnost žádat o ošetřovné** kvůli souběhu s rodičovským příspěvkem nebo stanovení hranice věku dítěte.
- Podmínka, že zavření škol musí vyplývat z nařízení vlády ČR **znemožnila žádat o ošetřovné** pro OSVČ rodičům, jejichž děti navštěvují školu/školku v zahraničí. Platba sociálního pojištění v ČR ale zase znemožnila požádat o státní podporu v zahraničí.
- Pracovní poměr či DPČ **znemožnily žádat o podporu** vícero respondentům, přestože někteří uvedli, že úvazek se na jejich příjmech podílí jen zanedbatelnou měrou.
- **Problém s prokazováním poklesu příjmů** vzhledem k nárazovosti výplaty honorářů.

Jaká další opatření byste uvítali?

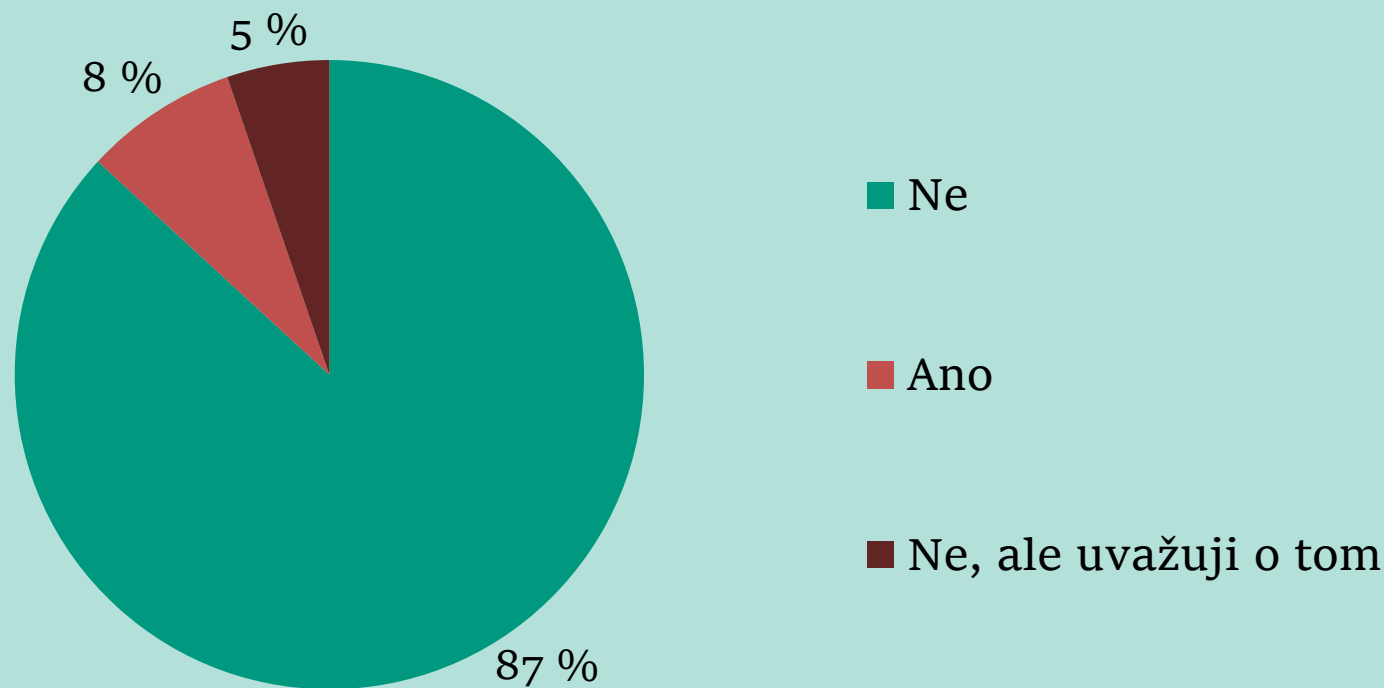
- **Odpuštění záloh na zdravotní a sociální pojištění do konce roku 2020 (62,5 %)**
- **Opakování paušální podpory pro OSVČ (44 %)**
- **Možnost změny obsahu již schválených grantů (na úrovni MK, měst, krajů) tak, aby nemusely být vráceny či kráceny, ale aby mohly být přizpůsobeny současné situaci (37 %)**
- **Spuštění programu dotací na podporu online formátů v oblasti kultury a umění (29 %)**
- Z dalších odpovědí: snížení DPH na knihy na 0 %; podpora knižního trhu; podpora nákupu knih do veřejných knihoven; jistota, že na žadatele vláda „nezaklekně“; přehlednější daňový systém a větší zvýhodnění pro rodiny s dětmi

*Snížila se výrazně vaše pracovní výkonnost
v důsledku uzavření škol a školek?*

(zahrnuti pouze respondenti s dětmi)

Byli jste z důvodu výpadku příjmů z překladatelské a redakční činnosti donuceni nalézt si jinou práci?

Jiná práce: navýšení objemu komerčních překladů, brigáda na DPP, úprava textů

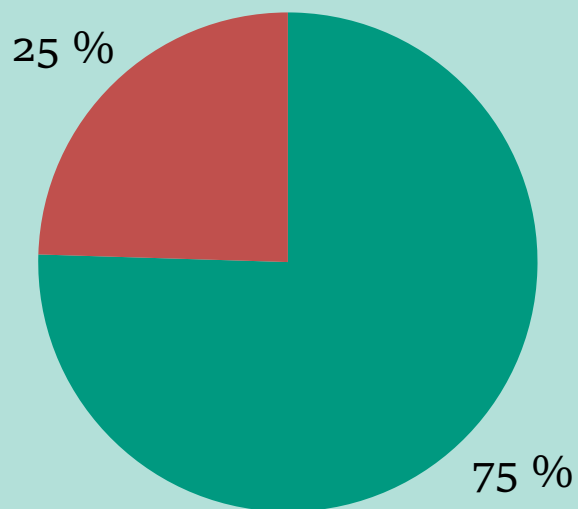
Dopady koronavirové krize na literární překladaťele
v období březem–dubem 2020

DOTAZNÍKOVÝ PRŮZKUM

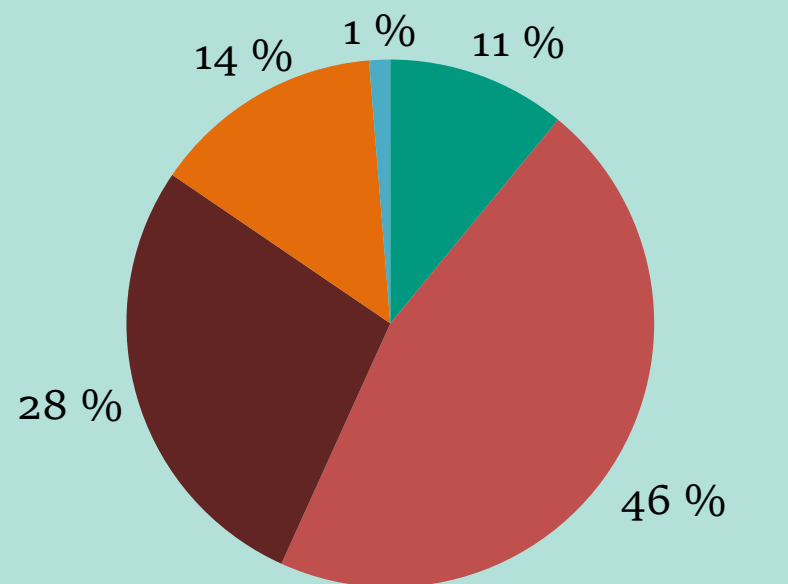
PROFIL RESPONDENTŮ

POHLAVÍ A VĚK

(celkem 155 odpovědí)

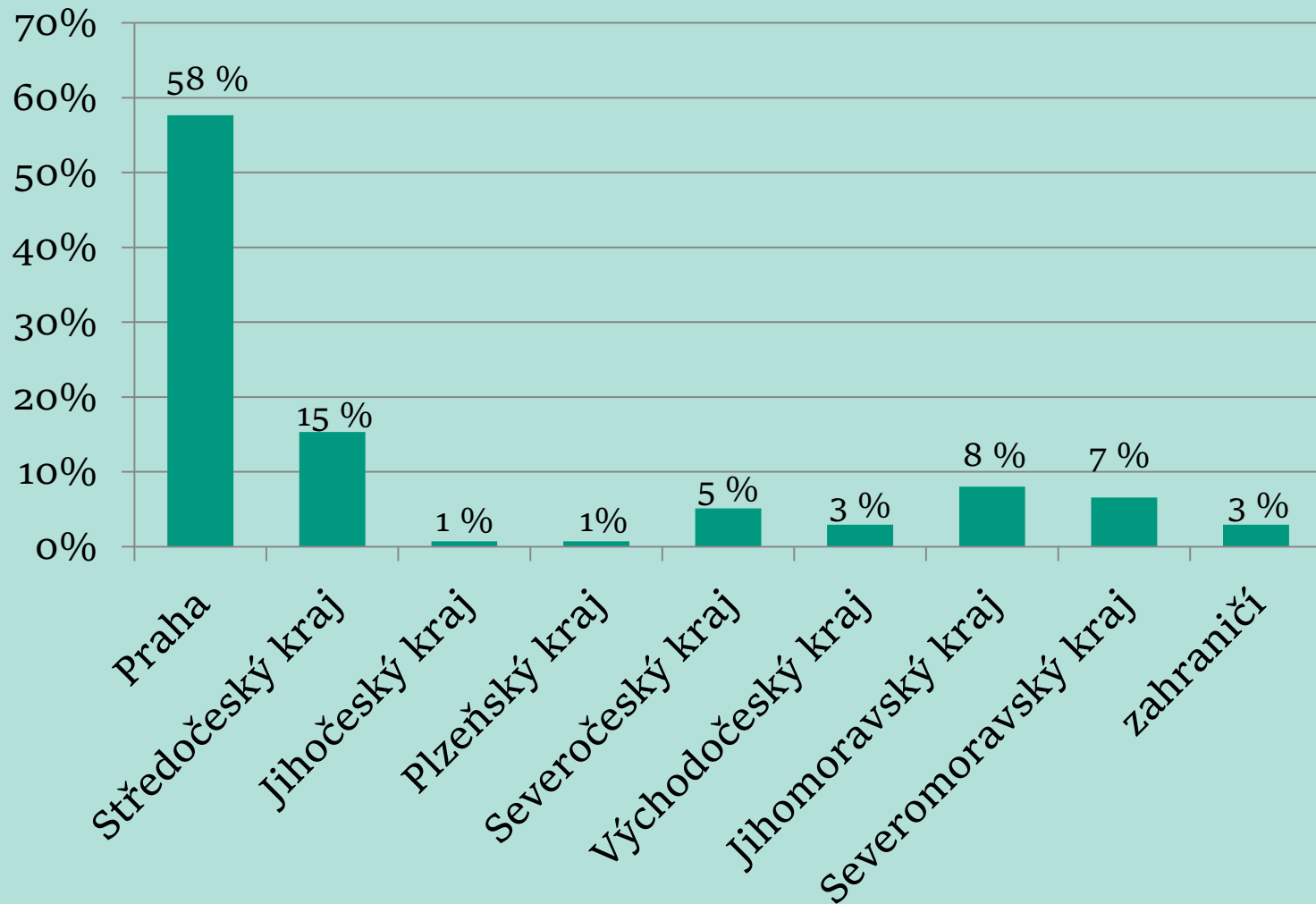
■ Žena ■ Muž

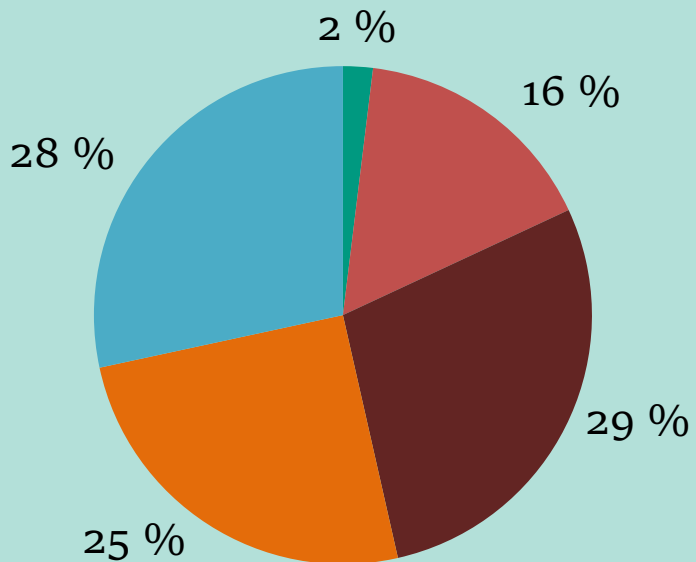
■ 21-30 ■ 31-45 ■ 46-60
■ 60-75 ■ 75 a více

MÍSTO BYDLIŠTĚ PODLE PSČ

(celkem 137 odpovědí)

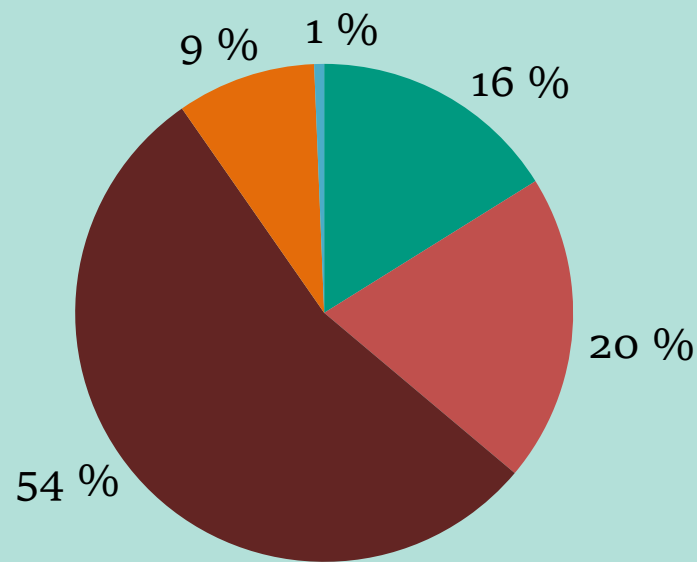

DÉLKA ČINNOSTI A POČET NAKLADATELSTVÍ (celkem 155 odpovědí)

■ 1 rok ■ 2-4 roky ■ 5-10 let
■ 11-20 let ■ 21 a více

**Počet let soustavné činnosti
v oblasti literárního překladu**

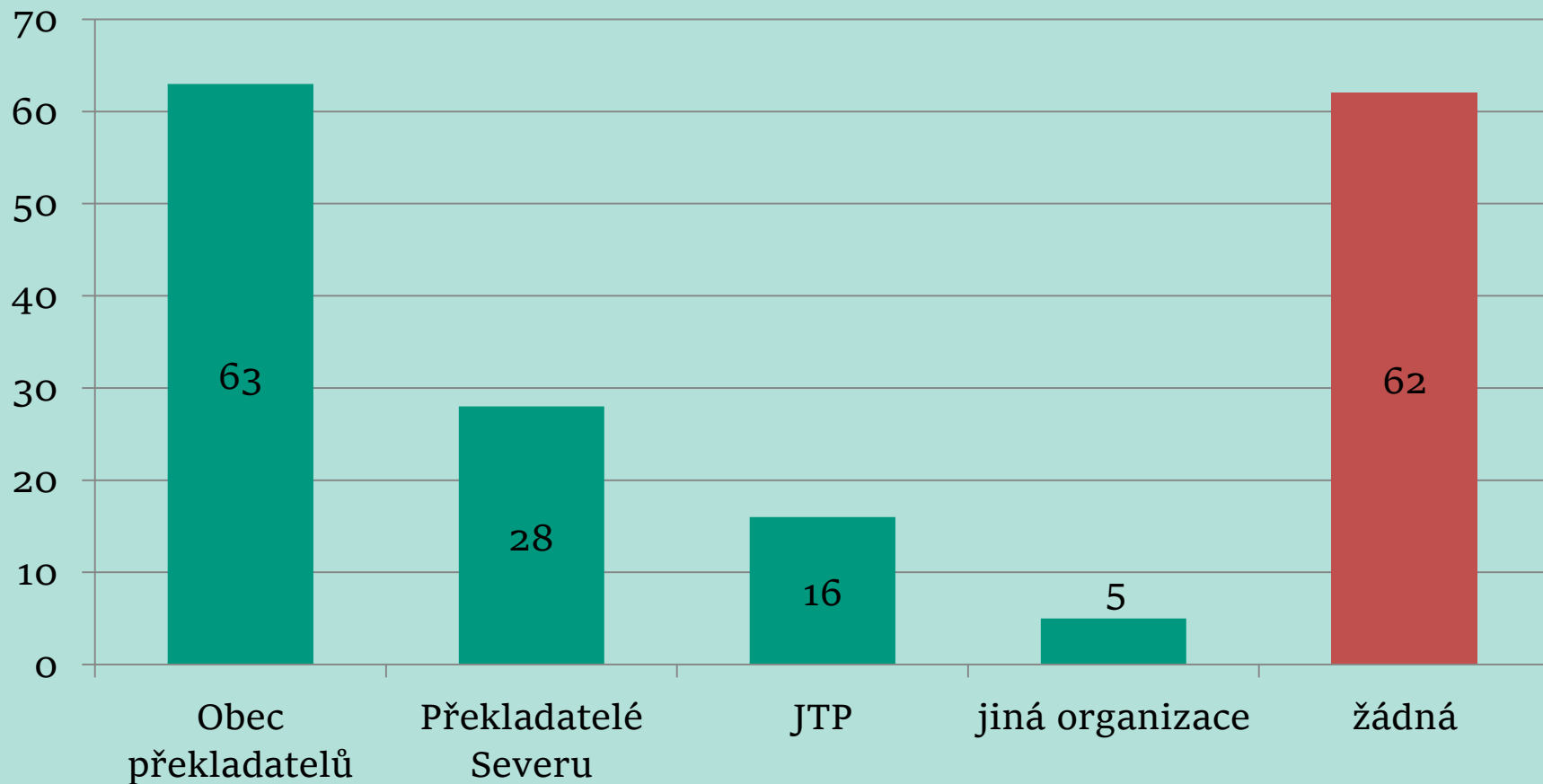

■ 1 ■ 2 ■ 3-4 ■ 6-8 ■ 9 a více

**Počet nakladatelství, pro
která překladatelé pracovali
v posledních třech letech**

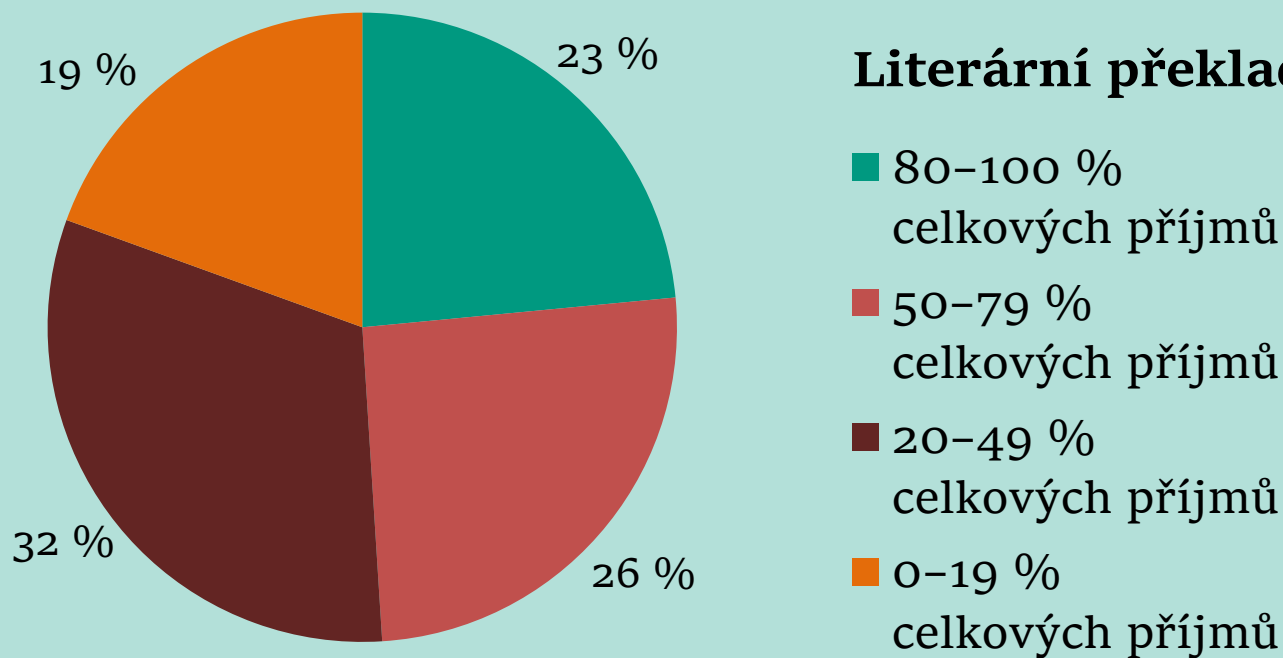
ČLENSTVÍ V PROFESNÍCH ORGANIZACÍCH

(celkem 155 odpovědí)

11 % respondentů je členem více než jedné profesní organizace.

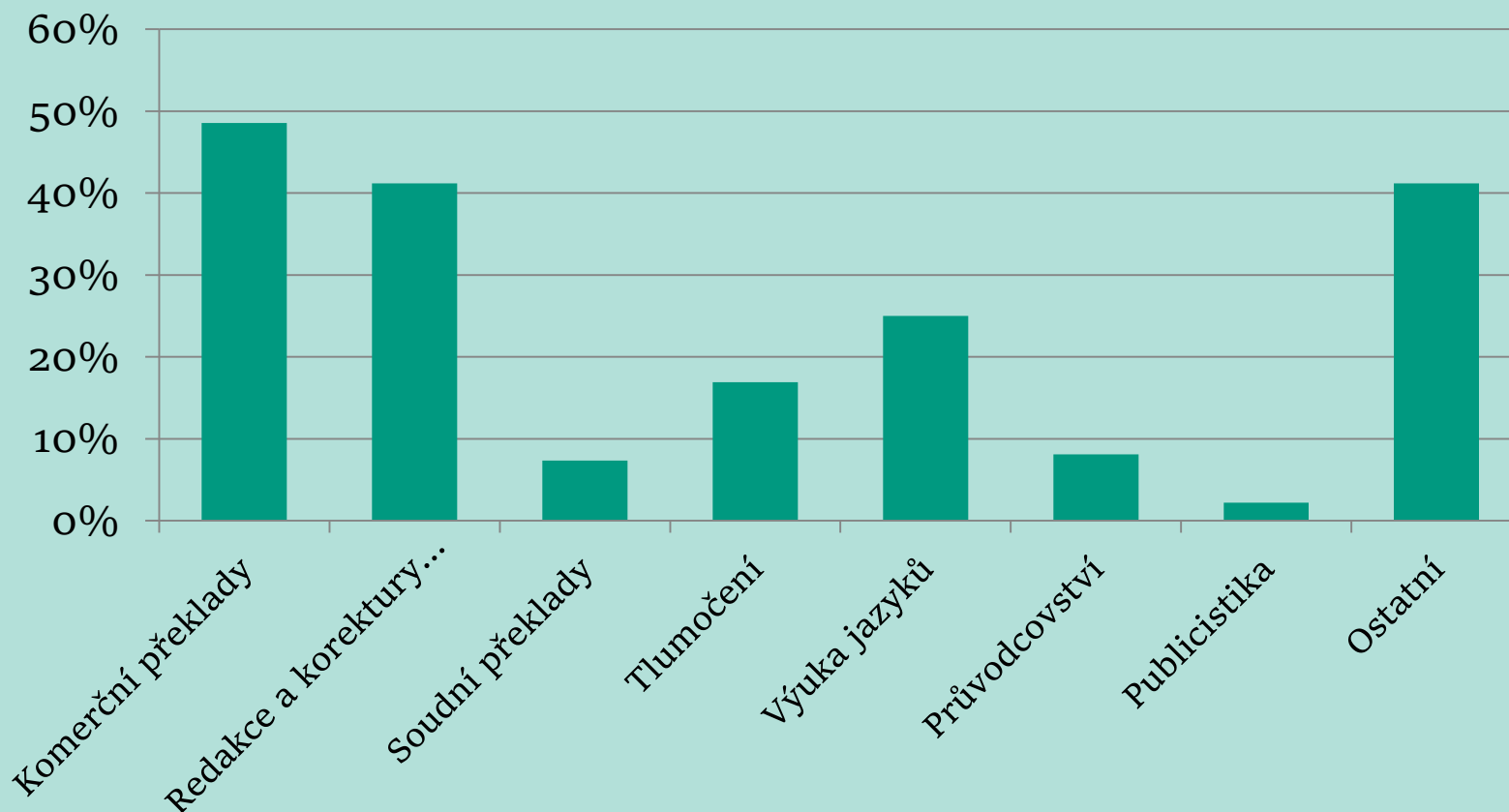
PROCENTUÁLNÍ PODÍL LITERÁRNÍHO PŘEKLADU NA CELKOVÝCH PŘÍJMECH PŘEKLADATELE (celkem 149 odpovědí)

Literárními překlady se na plný úvazek (80–100 %) živí jen necelá čtvrtina respondentů. Z nich pouhých 5 respondentů uvedlo, že se literárními překlady živí na 100 %.

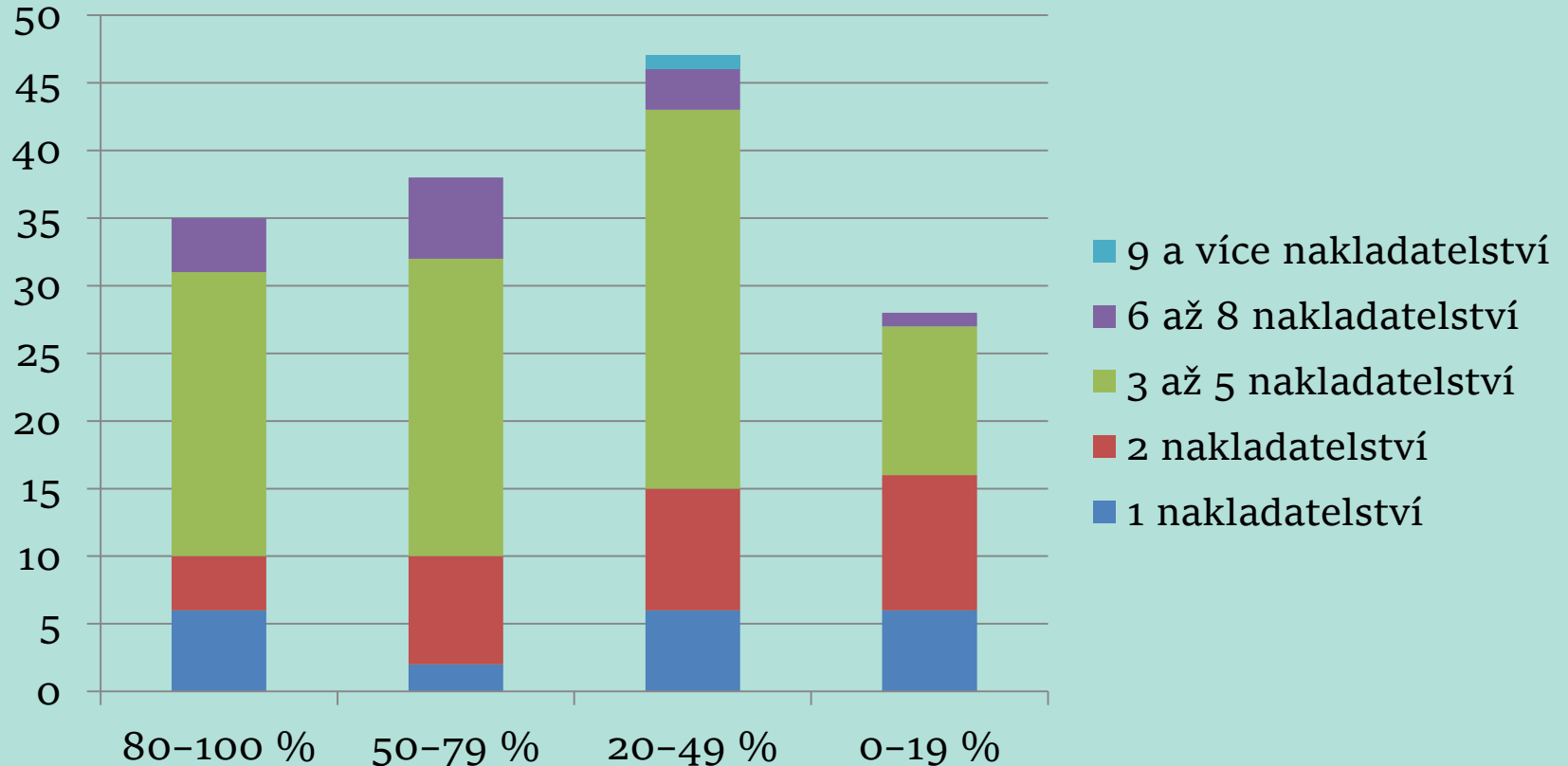
JINÉ VÝDĚLEČNÉ ČINNOSTI NEŽ LITERÁRNÍ PŘEKLAD

(velká část respondentů označila více než jednu činnost)

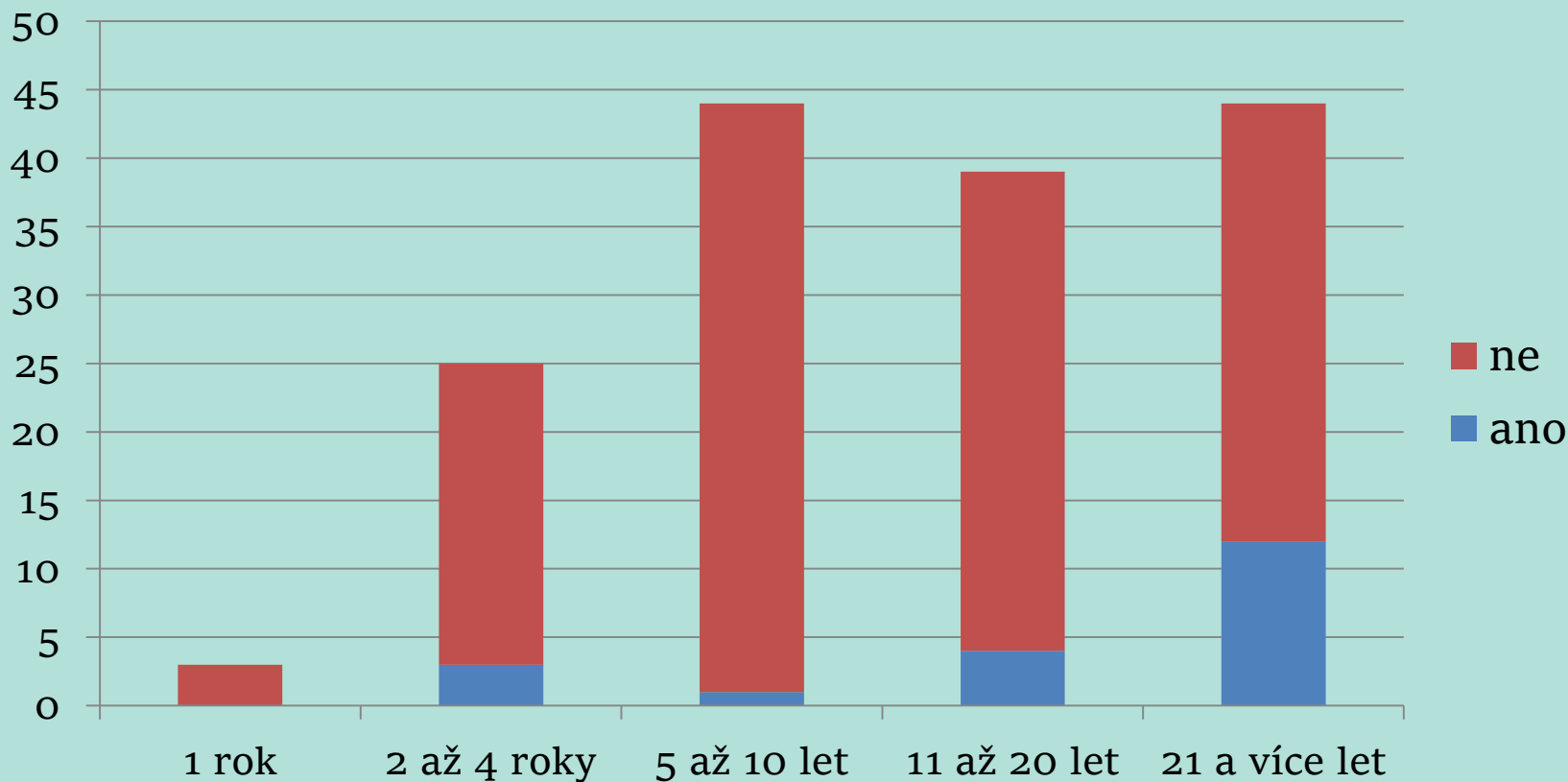
Příklady ostatních činností: HPP či DPČ; výuka na VŠ; administrativa a účetnictví; jiná autorská činnost; event management

Korelace počtu let soustavné překladatelské činnosti v oblasti literárního překladu a počtu nakladatelství, pro které daný překladatel v posledních třech letech pracoval na literárním překladu.

V procentech je uveden podíl literárních překladů na celkových příjmech překladatele, barva sloupců značí počet nakladatelství, pro které v posledních třech letech pracoval. Osa Y zobrazuje počet respondentů.

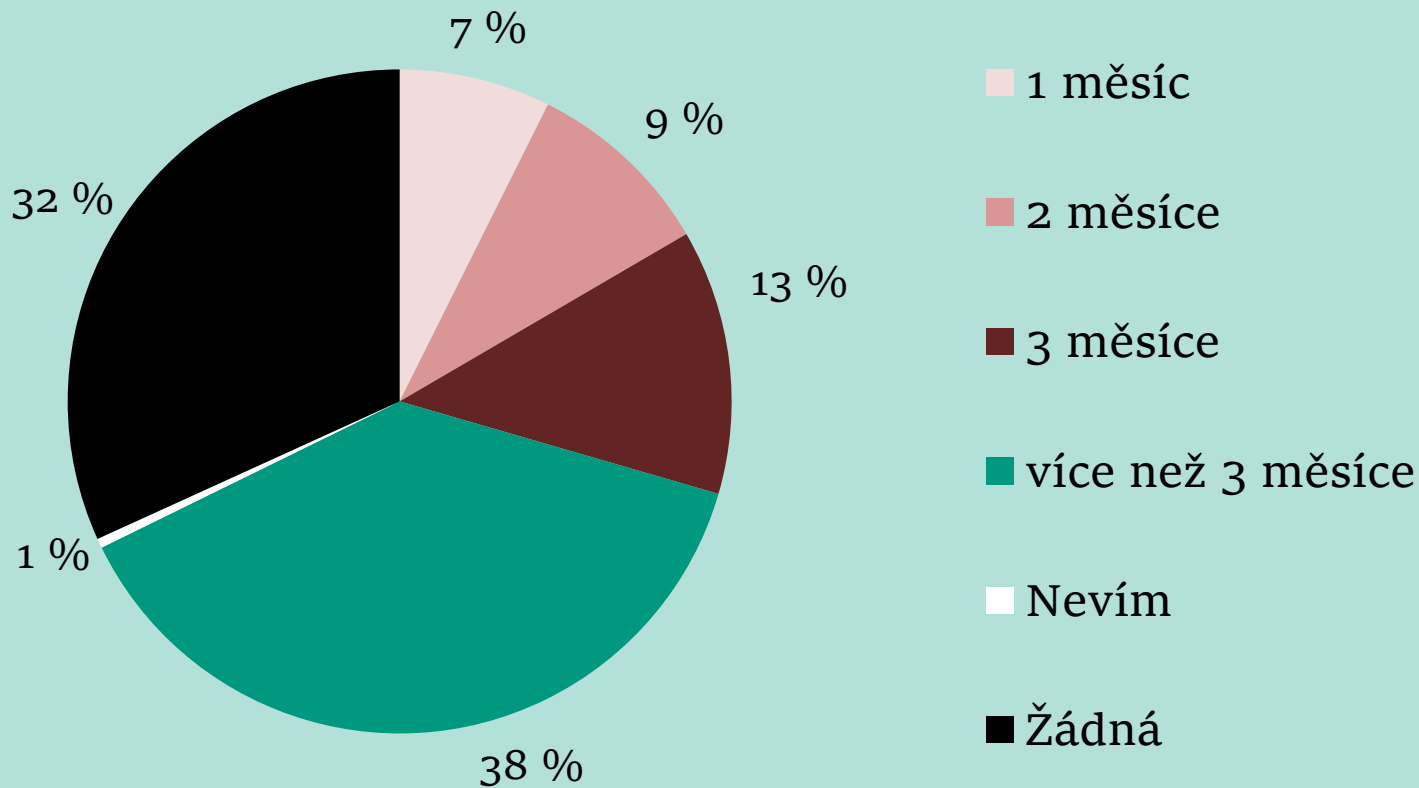
Korelace počtu let soustavné překladatelské činnosti v oblasti literárního překladu a tantiém v alespoň jedné uzavřené smlouvě.

Ze 155 respondentů má **pouze 20** v některé smlouvě uvedené tantiémy, z toho 3 překladatelé překládají 2–4 roky, 1 překladatel 5–10 let, 4 překladatelé 11–20 let a zbylých 12 překladatelů s tantiémami je služebně činných 21 či více let.

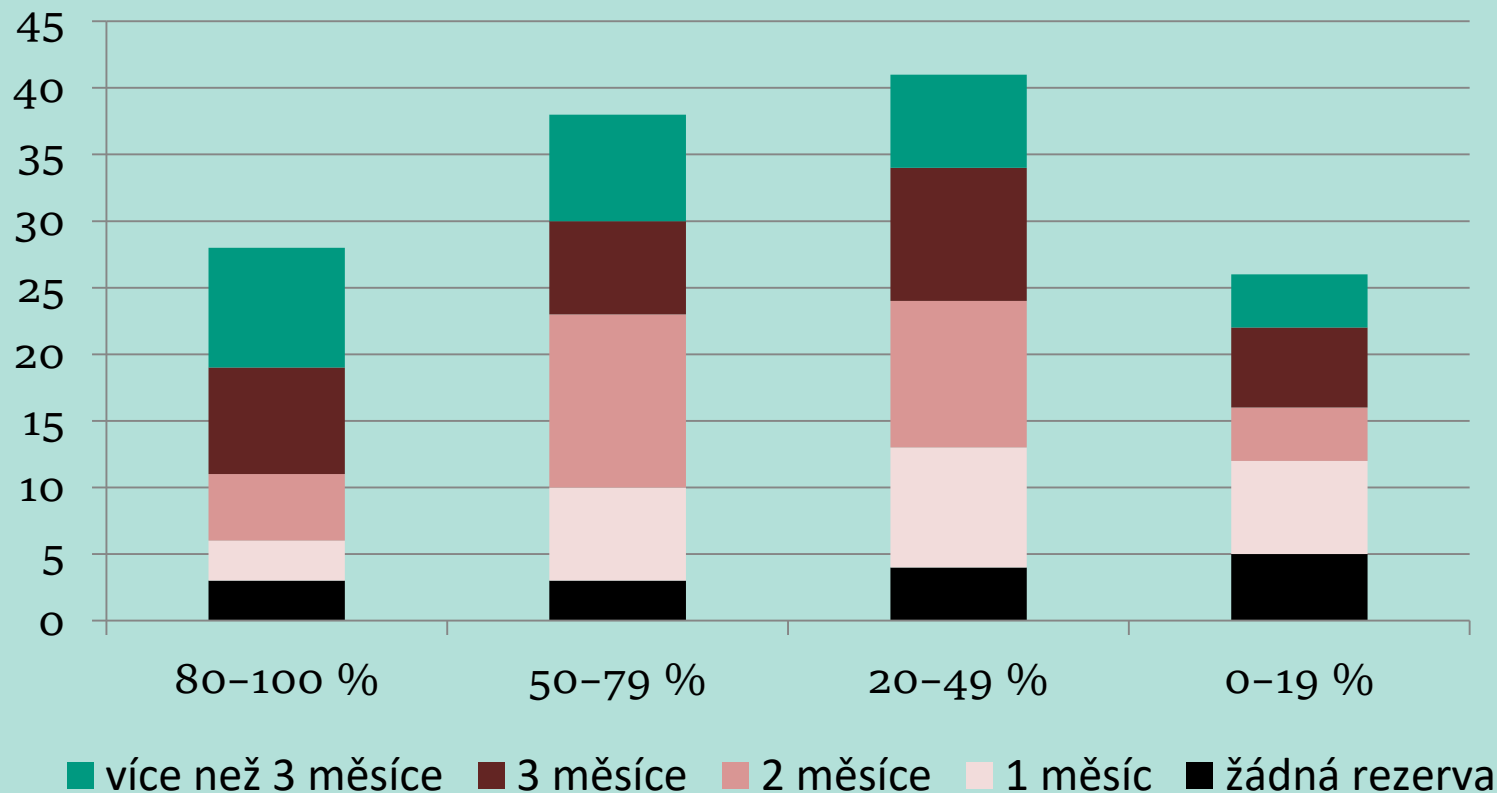
FINANČNÍ REZERVA DOMÁCNOSTI

(celkem 151 odpovědí)

Zhruba **třetina** domácností literárních překladatelů má finanční rezervu **na 1–3 měsíce**, **třetina na více než tři měsíce** a poslední **třetina nemá žádnou rezervu**.

Korelace podílu z příjmů v oblasti literárního překladu a počtu měsíců, kdy by domácnost daného překladatele nyní dokázala pokrýt veškeré své výdaje čistě z finanční rezervy.

V procentech na ose X je uveden podíl literárních překladů na celkových příjmech překladatele, barvy v sloupcích značí počet měsíců. Osa Y zobrazuje počet respondentů.

AUTOŘI PRŮZKUMU

- Dotazníkový průzkum připravil akční tým **Překladaelé proti koronaviru**, koordinovaný spolkem **Překladaelé Severu, z. s.** V akčním týmu mají zastoupení i partnerské organizace Obec překladaelů a Jednota tlumočníků a překladaelů.
- Na přípravě a vyhodnocení dotazníku se podíleli:
Dagmar Heeg, Kateřina Krištůfková, Michala Marková, Michal Švec.

KONTAKT

<https://prekladateleseveru.cz/>

<https://www.facebook.com/PrekladateleSeveru/>

prekladatele.severu@gmail.com